

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

КЗ «РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА БІБЛОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ» РОР

Дружити, а не бити : булінг у художній літературі

Пам'ятка-бесіда для дітей
середнього та старшого шкільного віку

Рівне, 2020

Управління культури і туризму
Рівненської облдержадміністрації

КЗ «Рівненська обласна бібліотека для дітей» РОР

Дружити, а не бити : булінг у художній літературі

Пам'ятка-бесіда для дітей
середнього та старшого шкільного віку

Рівне, 2020

УДК 016:82

Д 76

Дружити, а не бити: булінг у художній літературі :
пам'ятка-бесіда : для дітей серед. та ст. шк. віку / Рівнен. обл. б-ка
для дітей ; уклад. З. Б. Мартинюк. – Рівне, 2020. – 18 с.

Видання присвячене висвітленню актуальних і складних проблем, які переживають діти та підлітки: булінгу, аутсайдерства в навчальному закладі, насильства, цькування.

У бібліографічній пам'ятці запропоновано книги, в яких ці питання обговорюються, а також є підказки на модель поведінки та шляхи подолання проблем.

Відповідальна за випуск: *Наталія Назарук*

Підготувала: *Зінаїда Мартинюк*

Комп'ютерна верстка: *Наталія Дибач*

*Перед розумом треба схилити голову, перед добрим
серцем – стати на коліна*
В.-Й. Гете

Шановні читачі!

Можна завдати непоправної шкоди особистості, якщо ображати її, знущатися над нею. Коли ми ображаємо когось, то дуже часто наші слова закарбовуються, і людина почуває себе приниженою. Кожен обирає, ким йому бути і як себе поводити. Ми маємо вибір: чи бути доброю людиною, чи завдавати іншим болю, уміти підтримувати чи ображати. Кожен має зрозуміти, що всі мають рівні права та заслуговують на гарне ставлення до себе.

На жаль, діти не завжди вміють мирно вирішувати свої проблеми. Тому в школі трапляються сварки, бійки, знущання над слабшими. Все це – прояви агресії і насильства, які ще називають булінгом. Найпоширенішими проявами агресії є бійки, штовхання, а також прізвиська, обзивання, кривляння. Як і те, коли не беруть у гру чи виганяють із неї, псують чийсь речі. Усе це – булінг. А вимагання грошей, чужої власності є найнебезпечнішими випадками, за які винуватці та їхні батьки відповідають за законом.

Явище булінгу є поширеним, але у ваших силах його зупинити і не лишатися осторонь. Адже слід пам'ятати, що сьогодні ти – спостерігач, а завтра – жертва.

Булінг – нове поняття у нашому житті, але явище, яке воно визначає, на жаль, нам добре і давно відоме. За даними різних досліджень, майже кожен третій учень в

Україні так чи інакше зазнавав булінгу в школі, потерпав від принижень і насмішок. Жертви булінгу переживають важкі емоції – почуття приниження та сором, страх, розпач і злість. Такі учні іноді просто бояться ходити до школи. Булінг спричиняє занижену самооцінку, беззахисність, самотність, різноманітні фобії, неврози, схильність до правопорушень та ін.

Висвітлення актуальних і складних проблем, які переживають діти та підлітки – одна з тенденцій сучасної літератури. Письменники пишуть про проблеми дорослішання, спілкування дітей-ровесників та їх стосунків з батьками. Автори не тільки описують у сюжеті факти насильства, а й вибудовують адекватну модель поведінки героїв у тих ситуаціях, які виникають.

У бібліографічній пам'ятці ми пропонуємо книги, в яких ця проблема обговорюється, в яких є підказки на модель поведінки та подолання булінгу.

Книжки допоможуть вам проговорити питання, які турбують, подолати психологічні комплекси, стати більш впевненими в собі, відчувати свою особливість та значущість, розібратися із власними страхами.

Головна героїня повісті **Оксенії Бурлаки «Поцілунок був не останній»**

Льоля (Бурлака О. Поцілунок був не останній : повість / О. Бурлака. – К. : Академія, 2019. – 160 с.) росла в благополучному світі, де була розкішна квартира, яскраві сімейні подорожі, брендовий одяг. Красуня Льоля вчилася в престижному ліцеї. А тепер її ідеальний світ зруйновано. Тата посадили в СІЗО, все майно арештовано, мама зовсім розклеїлась, тож довелося переїхати на окраїну міста в квартиру бабусі та дідуся. Кожен день в новій школі – марафон на виживання. У нових однокласників немає грошей, дорогих речей і статусу. Зате є груба сила, алкоголь і легкі

(або не дуже) наркотики й повна відсутність кордонів і гальм. Ця колишня багатійка з її хобі й інтересами, співчутливістю і загостреним відчуттям справедливості спершу дивує їх, а потім починає дратувати. Перебування серед хлопців та дівчат із «райончика» стає все небезпечнішим для дівчини. Льоля, яка не здатна терпіти знущання жорстоких розбишак, починає «воювати» з ними, нариваючись на гіркі неприємності. Єдина відрада – втеча на дах десятиповерхівки. Цю схованку під небом показав їй Стас – однокласник, який тусується в тій хамовитій компанії. Льоля дізнається, що до проблеми в її сім'ї причетний його батько, і розуміє: треба забути про Стаса. Але як це зробити, коли з ним так добре і солодко... Драматичні обставини, здається, остаточно роз'єднують Льолю і Стаса. Та в коханні своя логіка: їхній поцілунок був не останній.

Повість Оксенії Бурлаки – про жорстокість, цькування ; про кохання, якому краще б не бути, але воно сильніше, ніж ненависть і образа ; про відповідальність дітей за вчинки батьків і навпаки ; про зіткнення двох світів: «елітного» та «простого».

Книга **Сергія Гридіна «Не такий»** (Гридін С. Не такий / С. Гридін ; іл. Н. Гайди. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2013. – 176 с.: іл.) вражає своєю відвертістю. Тут є всі проблеми сучасних підлітків: булінг, розлучення батьків, перше кохання, субкультури, типові гопники, різність соціального статусу та ін.

Герой книги Денис на прізвисько Потап має надмірну вагу. Це руйнує йому цілі роки шкільного життя, його зневажають та жорстоко знущаються ровесники і навіть дорослі. Хлопця постійно травлять викладачі. Хоча учень він розумний і старанний, з усіх предметів має відмінні оцінки, крім ненависної фізкультури. Саме вчителі найбільше кепкують з Потапа

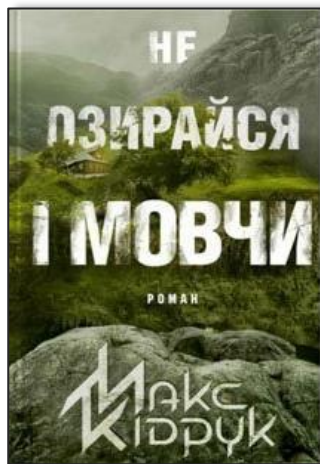
та принижують його, цим самим провокуючи однокласників на знущання з бідолашного хлопця.

Аж ось після багатьох сварок з матір'ю з родини йде батько, і цей шок ніби пробуджує Дениса. Він дивиться по-іншому і на себе, і на оточуючих, і починає розуміти, хто його справжні друзі.

Денис проживає такі ситуації, як насильство з боку місцевих гопників, швидке дорослішання, ігнорування з боку дівчат, спілкування з вчителями, яке включає в себе і хамство, і хабарі, пристрасть однолітків до пива і трави.

Хлопець бачить усю правду навколо. Але це робить його сильнішим, і ми віримо, що можна бути людяним і справжнім попри всі обставини, і попри свої власні помилки. Денис Потапенко створив сам себе за допомогою сили волі, занять спортом та бажання змінитися. Випробування, через які він пройшов, загартовують його, змушують шукати вихід із складних життєвих ситуацій.

У романі **Макса Кідрука «Не озирайся і мовчи»** (Кідрук М. **Не озирайся і мовчи : роман / М. Кідрук. – Харків : Книжк. Клуб «Клуб Сімейн. Дозвілля», 2017. – 512 с.)** також усе починається з булінгу. У центрі подій знаходиться чотирнадцятирічний Марк Грозан із повним набором підліткових проблем: батьки його не розуміють, у школі його не сприймають. Школярі насміхаються з нього, глузують, відкрито демонструють неприязнь. А оскільки вони усвідомлюють безкарність своїх вчинків, то поступово переходять від словесного приниження до фізичного насилля.

Часто люди стають вигнанцями тільки через те, що вони інші. Ця іншість може полягати у винятковому розумі, зайвих кілограмах, або ж причиною може послужити безпідставний збіг обставин. Марк Грозан начитаний та розумний – ідеальний об'єкт для цькування. Щододалі замикаючись у собі, він мріє про світ, де немає знущань і

безпричинної жорстокості. Одного дня Марк знайомиться із Сонею, дівчиною з паралельного класу. Вона розповідає йому про існування такого світу і можливість туди потрапити, скориставшись ліфтом у їхньому будинку. І цей світ – на десятому поверсі. Ну, а в тому місці – суцільні жахи.

Але насправді питання не в тому, чи існує місце, де зупиняється час. А в тому, що відбувається з нами і в нашій голові. Як ми сприймаємо дійсність. І якою мислимо смерть. Головний герой книги не підозрює, що звичайна мандрівка на десятій поверх загрожує чимось набагато гіршим за руйнування уявлень про реальний світ.

**У повісті Тетяни Корнієнко
«Недоторка» (Корнієнко Т.**

Недоторка : психолог. казка / Т. Корнієнко ; іл. В. Борігард. – К. : Час майстрів, 2017. – 104 с.: іл.) ви не знайдете карколомних пригод, витівок чи жартів, але це не робить її менш цікавою. Головна героїня книги – восьмикласниця Алевтина Диряєва – є такою собі «білою вороною». Вона страждає на страх перед брудом та мікробами, а через це панічну фобію дотику і певний «звих» на чистоті.

Вона усвідомлює, що з нею не все гаразд, що вона відрізняється від інших дітей, тому сама себе називає «крейзі» та «схибленою». Вона пробує вести щоденник, щоб позбутися своїх страхів. Річ у тім, що своє дитинство дівчинка провела в Індії, де насправді неймовірна кількість хвороб. Тому миття рук і постійна обережність – це запорука здоров'я і повноцінного життя.

Лячно жити, мріючи погладити дворову кішку, а коли та потерлася об тебе, бігти додому і виливати на ногу півпляшки перекису, боятися бруду і не брати когось за руку.

Через свою фобію Алевтина не може повноцінно спілкуватися з однолітками. Діти за своєю природою жорстокі, тому дівчинку часто стає жертвою злих жартів однокласників.

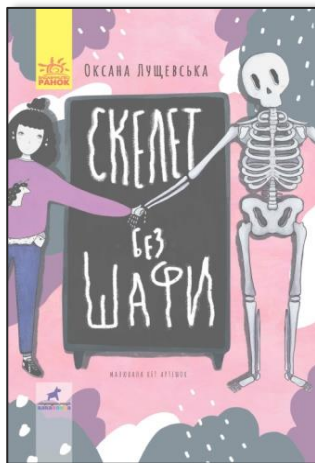
Постійно потрапляючи в ситуації, де вона є жертвою, Аля не озлобилася, а стала дуже гостро відчувати чужі емоції, особливо коли комусь погано. Вона прагне зрозуміти інших, не засуджує, не мстить. Ось, наприклад, її думки щодо однокласників: «Я часто думаю: чому вони зі мною так? Нормальний же клас, анітрохи не гірший від інших. Дружать хто з ким, іноді разом збираються. Може я сама винна? Нудно їм на уроках, ото й розважаються. А я дозволяю. Єдина з усіх «нестандартних» – дозволяю...».

Її однокласники насміхаються, психічно і фізично принижують її, бо вона інша, не така, як вони. Але тут трапляється просто катастрофа – Аля закохується. Але як же, наприклад, цілуватися, якщо навколо мікроби! Кумедна історія про проблеми цілком реальні й дуже невеселі. Але «любов дає силу змінюватись» – це повинні зрозуміти читачі «Недоторки».

Події повісті **Оксани Луцевської «Скелет без шафи»** (Луцевська О. Скелет без шафи / О. Луцевська ; іл. К. Артешок. – Харків : Ранок, 2019. – 96 с.: іл.) відбуваються в світі реальному і доволі жорстокому. Ані всього одинадцять років, та статура робить її особливою в класі. Вона товста і це перетворює дівчину на об'єкт цькування. Письменниця з першої сторінки подає картину огидного полювання на жертву.

А що ж родина, друзі? Батьки люблять доньку, але в них свої клопоти. Та й Аня не поспішає оприлюднювати факт знущань, із цього приводу в неї свої міркування. Найкраща подруга Кіра поїхала з міста.

Тож кому Анютка довірить свої таємниці та переживання? Аня веде свою сторінку в інстаграмі. Її блог вузькоспеціальний –

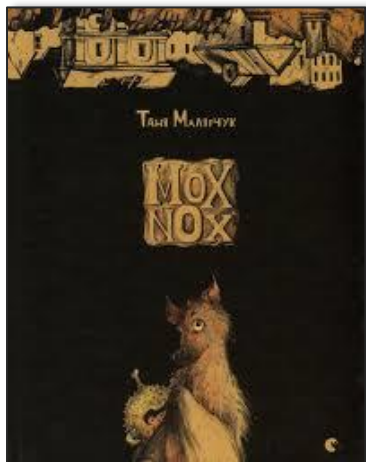

анатомічний. І присвячений він єдиному і вірному другові, якого дівчинка привезла з маминої роботи – скелету на ім'я Слім. Тоненький і худий, без плоті і крові, він повна протилежність своїй хазяйці, але саме йому, мовчазному другові, дівчина повідає про свої негаразди і відкриє плани на майбутнє. Аня не просто ховає скелета в шафі, вона розповідає про нього всьому світові – анатомічний блог швидко набирає популярності. Саме на очах, а точніше, чорних зіницях Сліма, дівчина змінюватиме своє життя.

Авторка не перетворила свою героїню на стрункого білого лебедя, не піддалася спокусі зробити з «не такої» дівчини «таку», а привела до фіналу ту саму «тумбу», але вже зі скелетом всередині, чи то зі зміцнілим стрижнем.

Аня стає щасливою, повільно, але впевнено завойовує авторитет у класі. Знаходить сили дивитися ворогам в очі, і, навіть, не тримати на них зла.

«Скелет без шафи» – історія про булінг не в далекій американській школі, а в Україні, на тлі сучасних українських реалій.

Головну героїню письменниці
Тані Малярчук «Мох пох»
(Малярчук Т. Мох пох : повість / Т. Малярчук ; іл. К. Слонової. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2018. – 120 с.: іл.) цькують за сумнів.

Авторка написала історію про постапокаліптичний світ. Британські вчені довели, що коли людська цивілізація припинить своє існування, світом будуть правити коти. Та це на землі. А в повітрі? Там пануватимуть птеропуси – такі собі кажани-інтелектуали, які читають книжки, мають свої легенди та секрети. Завжди й усюди серед спільноти, що живе за усталеними правилами, знайдеться той, хто бачитиме світ інакше.

Юна птеропуска Тереза – здібна учениця з бездоганною репутацією. Вона ставить забагато запитань, прагне дізнатися, чи існують мангрові ліси зі смачними фруктами, чому зникли руконогі істоти, які побудували місто, де тепер живуть птеропуси. Мила, смілива, розумна Тереза наважилася на те, чого вже кілька століть не робив жоден її одноплемінник.

Із Терезою відбувається все те, що буває в людей у підлітковому віці: перша закоханість, недовіра до авторитетів, пошуки правди, бунт.

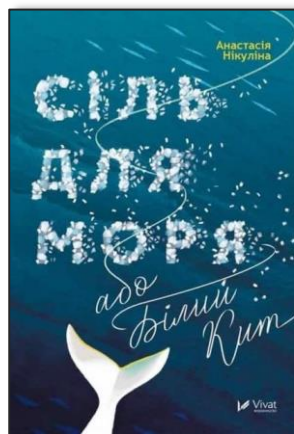
Однокласники знушаються з Терези через її зухвалість – посміти суперечити вчителям! – і щирість у вияві симпатії. Вона закохується і переживає найбільше приниження в житті, моральне й фізичне знушання. Знаходить справжнього друга, однак він із нижчої касты мишей-пергачів, і дружити з ним заборонено.

Таня Малярчук описує булінг з різних сторін: щодо тих, хто мислить інакше, й щодо тих, хто нижчий за статусом. Цькування Терези припиняється лише тоді, коли все заходить надто далеко і проливається кров.

Тереза так і не «вливається в колектив», не стає «свою». Вона залишається собою, стає дорослою і більше не потребує чужого схвалення. Завдяки розуму й допитливості кажанка досягає вищого статусу, тож знушання її не діють. Пізніше Тереза все ж покидає спільноту, яка служить брехні й понад усе боїться правди.

Одна з головних проблем повісті **Анастасії Нікуліної «Сіль для моря, або Білий кит»** (Нікуліна А. Сіль для моря, або Білий кит / А. Нікуліна. – Харків : Віват, 2017. – 224 с.) – цькування в середовищі ровесників. Після тяжкого душевного потрясіння (випадкова смерть однокласниці) батьки продають усе й перевозять Лізу до моря.

На новому місці життя не клеїться, втрачається порозуміння з батьками. Але найгірше – це однокласники в новій школі, які

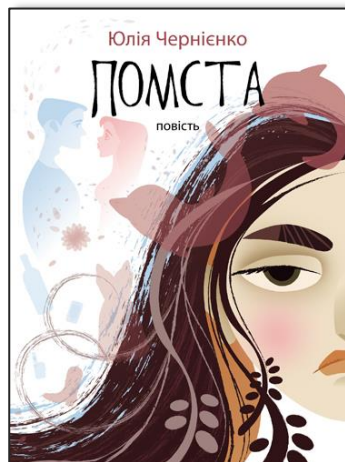
цькують новеньку. Авторка правдиво описала зародження булінгу: нова людина у вже сформованому колективі, вразливий душевний стан, низька самооцінка жертви і привід для знущання – «зайва» вага Лізи.

Булінг набирає загрозливих масштабів: переслідування у школі, на вулиці, в соцмережах. Образливі слова, штовхання, фізичне й моральне приниження – Анастасія Нікуліна описала максимальну кількість способів знущань. Життя Лізи стає нестерпним. Аж тут вона натрапляє на тематичну спільноту для тих, кому набридло терпіти. Дівчина підписується на одну з численних «груп смерті», де її знаходить новий онлайн-знайомий із ніком Білий Кит. Він один із тих маніяків, які доводять дітей до смерті.

У книжці детально описано механізм, завдяки якому кіберзлочинці втираються в довіру. Історія Лізи допоможе вам замислитись про безпеку інтернет-знайомств.

Повість Анастасії Нікуліної – це розповідь про довіру, зневіру і любов. Вона про нас із вами – дорослих і юних, розумних і наївних, романтиків і прагматиків. Зрештою, ця книжка про те, що сенс життя не в тому, щоб стати сіллю для моря.

Книга Юлії Чернієнко «Помста»
(Чернієнко Ю. Помста / Ю. Чернієнко.
– К. : Академія, 2019. – 160 с.) про
старшокласницю Міру Ігнатенко, яка
одного дня наважується відплатити
кривдникам за роки знущань.
Однокласники день у день знищували в
ній упевненість, відчуття важливості й
потрібності для когось, що не могло
пройти безслідно для її самоусвідомлення.
За кілька днів до випускного Міра
прийшла в клас зовсім іншою – рішучою й
безкомпромісною, якою її не звик бачити ніхто.

Книжка починається з найбільш напруженої точки, з відповіді на питання: «Натисне чи не натисне кнопку на вибухівці?» Що чи хто

довели героїню до цього – не важко здогадатися, особливо коли зараз дуже багато говорять про булінг у школі. Цікаво інше: чим історія закінчиться. Погодьтеся, школярка з вибухівкою – дуже незвичне явище для України.

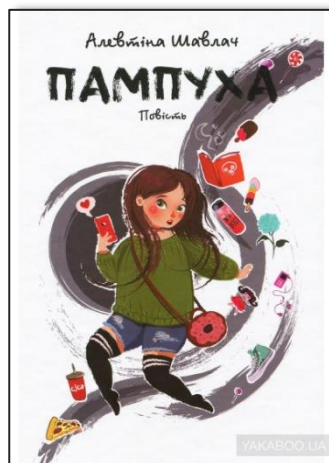
Що буде з десятком життів людей, які кривдили її – тепер вирішує тільки Міра. Вона кожному скаже все, про що думає – привселюдно й прямо в очі.

«Помста» – міркування письменниці не лише про явище цькування, а й про право на помсту. Чи є воно в людини? Чи може вона ним скористатися і до яких наслідків це може призвести.

Страшно, коли діти змагаються в жорстокості, а дорослі не можуть чи не хочуть це помітити. Булінг отруйним корінням розростається серед тинейджерів.

Повість **Алевтіни Шавlach «Пампуха»** (Шавlach А. Пампуха / А. Шавlach. – К. : Академія, 2018. – 144 с.) – історія дівчинки, проти якої, здається, змовився цілий світ. Шкільне життя перетворилося на щоденне випробування. Перші натяки на стосунки з хлопцем – непевні й болючі. «Вуличні» друзі ще жорстокіші. Самотні прогулянки і перегляд улюблених мультиків – можливість хоч якось забути. Бо вдома легше сказати «все ок», ніж щось пояснювати і цим же засмучувати рідних, які й без того завжди в своїх клопотах.

Школярка Ганя дуже любить пампушки і тістечка, і досить часто стає об'єктом глузувань своїх однолітків. Дівчинка страждає від булінгу. Причому дає поштовх булінгу шкільна вчителька. Схиблена на здоровому харчуванні, класна керівницка знаходить собі жертву для «шпильок». Мама Гані працює в пекарні, тож дівчинка часто приносить до школи смачну випічку. Знуцання доходить до тієї межі, що з подачі вчительки Ганю прозивають «Пампухою».

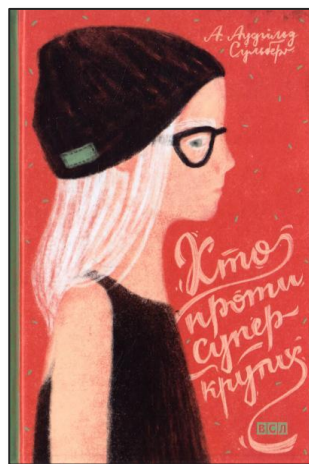

Вистояти, не зламатися, не змиритися з нав'язливою роллю жертви дуже складно. Проте Ганя знаходить у собі внутрішні сили й відвагу протистояти агресії, змінити життя і ставлення до себе. І в якийсь момент їй усміхається все, чого прагне дівчинка.

У зарубіжній літературі значно раніше звернули увагу на підліткові проблеми. Одна з найкрутіших серій – це повісті норвезької письменниці А. Аудгільд Сульберг «Хто проти суперкрутих», «Суперкруті догрались», «Привиди проти суперкрутих». Це серія, яку не хочеться випускати з рук, допоки із сором'язливою й забитою на початку героїнею не навчишся любити себе й не відкриєш себе світу. Бо як інакше світ побачить усі твої таланти.

Перша книга із серії **«Хто проти суперкрутих»** (Сульберг А. **Хто проти суперкрутих : повість / А. А. Сульберг ; пер. з норвез. Н. Іваничук ; дизайн обклад. А. Стефурак. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2016. – 208 с.)** розповідає про дванадцятирічну дівчинку Анне Беа. Вона вважає себе потворою, та й у школі на неї поглядають співчутливо. А дехто, особливо трійко дівчат з їхнього класу, відверто з неї глумляться. Тому дівчинка мало з ким спілкується, і якби не найкращий друг Нільс, її життя було б зовсім нестерпним.

Родзинкою історії є особливість героїні, її альбінізм. «Іноді я думаю, що бути альбіносом – не найгірша біда. Хай я потвора, але є люди, яким значно важче жити. От, скажімо, ДЦП-Селін чи Печеному Біркові. Або хлопцеві, якого ми з Нільсом бачили одного разу – без рук і без ніг: він писав щось на дощечці коктейльною трубочкою, тримаючи її в роті», – розповідає Анне.

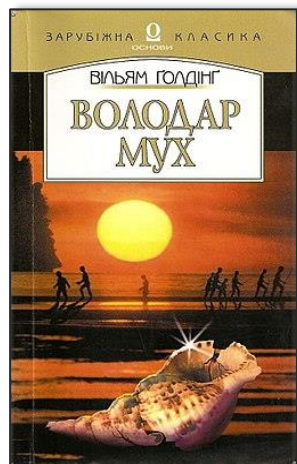

Але дівчинка кожен день чує в свою адресу образливі слова – альбінос, лузер, потвора. Єдине, що її рятує – любляча сім'я і кращий друг Нільс. І ось одного разу Анне вирішує різко повернути своє життя і дати відсіч «крутим» однокласникам. Дівчинці доведеться не тільки перебороти свої внутрішні страхи, але й проявити реальну сміливість.

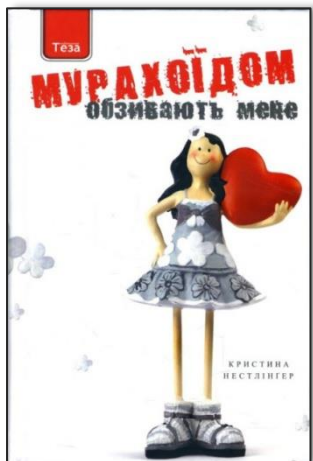
Героями роману англійського письменника **Вільяма Голдінга «Володар мух»** (Голдінг В. Володар мух : роман / В. Голдінг ; пер. з англ. С. Павличко. – Харків : Книжк. Клуб «Клуб Сімейн. Дозвілля», 2015. – 304 с.) є діти й підлітки. Одні з них маленькі, їм по 5-6 років, старшим по 10-13 років. Вони опиняються на безлюдному острові в океані внаслідок авіакатастрофи. Усі школярі живі-неушкоджені і навіть не налякані. Декілька щасливих годин веселого плюскання в теплій лагуні – й вони починають впорядковувати свій побут. Проте вже другого дня виокремлюється група дітей, що не бажає коритися рішенням Ральфа і обирає свободу як вседозволеність. На чолі її стає агресивний вождь Джек – вони грають у мисливців і з другої спроби вбивають дике поросля. Дитячі ігри закінчуються.

Протягом всього роману письменник показує, як змінюються хлопці: спершу з дітей спадають покрови цивілізації, потім руйнуються духовні та моральні принципи. Далі смерть головних героїв відображає процес втрати всіх загальнолюдських цінностей: спершу гине Саймон – людська совість, потім Роха – уособлення раціональності, далі на черзі Ральф – самотійне мислення. Чотири дні й чемні хлопчики у шкільній формі перетворилися на звірів, що гризуться на смерть.

Вільям Голдінг показав і добре, і зло, що є в кожній людині, попереджаючи нас, щоб ми не дали загинути в собі світлому і чистому началу. Письменник спробував застерегти від втрати

людяності, справедливості, доброти. Роман сповнений трагізму, та автор свято вірить у те, що кожна людина спроможна боротися зі своєю внутрішньою п'ятною.

Книга австрійської письменниці **Крістине Нестлінгер «Обзивають мене Мурахойдом»** (Нестлінгер К. Обзивають мене Мурахойдом / К. Нестлінгер ; пер. з нім. О. Мокровольського ; іл. В. Богданюк. – Вінниця : Теза, 2016. – 221 с.: іл.) також показує проблеми, які виникають у школі в багатьох дітей. Але ці прикрощі не йдуть ні в яке порівняння з тим, що доводилося переживати героїні книги. Марія-Терезія не гарна. Вона потворна, бачити себе у дзеркалі для неї нестерпно. Тому не дивно, що в класі її починають обзивати «Мурахойдом». У Тезі є

надзвичайно вродлива сестра. Матір любить красуню Софію, а на іншу доньку в кращому випадку не звертає уваги.

Нещастя сиплються на голову Тезі, вона безнадійно самотня, над нею потішаються всі, кому не ліньки. І байдуже, що Тезі розумна, має чуйне серце, а в її зворушливі листи можна закохатися.

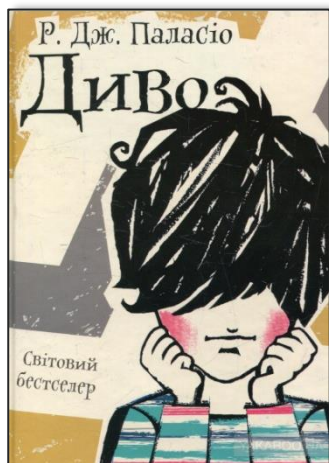
А найгірше стається, коли клас змушує дівчинку обирати між їхнім колективом і вчительським. Правильно – не обирати взагалі, але невідомо, чи вдасться уникнути ситуації вибору. Клас вирішив покарати вчительку, яка, на їхній погляд, повелася негарно, а Тезі випадково не приєднується до ганебної акції. Однокласники переконані, що вона навмисне не прийшла, обрала сторону вчителів, і дівчині оголошують бойкот.

Часто подібні історії закінчуються трагедією. Була на межі й Тезі. Не всі нещасні йдуть із життя, але якнайчастіше замикаються, черствішають, озлоблюються. Полюбити себе з усіма вадами напрочуд складно. Але тільки через любов можливе порозуміння і розв'язання проблем.

Треба навчитися казати «ні», перестати ховатися від світу й самої себе, піти проти течії. А це непросто... Треба зрозуміти: хто ти є – чарівний ворон чи потворний мурахоїд. Разом з героїнею ви зможете пройти важкий шлях самоусвідомлення й розуміння своїх справжніх талантів. Можна радіти, що Тезі вдалося виплутатися з пастки нерозуміння і самознищення. А життя в цілому добре, якщо правильно до нього ставитися.

Роман американської письменниці **Ракель Дж. Паласіо «Диво»** (Паласіо Р. Дж. Диво : роман / Р. Дж. Паласіо ; пер. з англ. С. Колесник. – Харків : Віват, 2018. – 368 с.) – важливий твір для формування толерантності та вміння приймати в своє оточення «інших» дітей. Це історія про хлопчика з вродженим генетичним захворюванням і про те, як мужність, почуття гумору, доброта і дружба здатні зробити справжнє диво. Десятирічний Огест Пуллмен любить Зоряні війни, костюмовані паради на Геловін, багато читає і обожнює комп'ютерні ігри. Водночас у малого вроджена генетична вада, яка спотворила йому обличчя й прирекла до вічної інакшості, жорстоких насмішок та співчутливих поглядів. Його батьки самотужки займаються освітою сина. Однак, зрештою, наважуються віддати хлопця до престижної середньої школи. Герой миттю опиняється в центрі уваги та пліток, хоча мріє просто «мати нормальне обличчя, на яке ніхто не звертає уваги». Ви дізнаєтеся, як почуття гумору і дружба можуть створити справжнє диво.

«Ти – диво!». Цими словами, зверненими до Оггі, завершується роман. Але це не історія «гидкого каченяти». Огест не стане прекрасним лебедем. Він був і завжди буде людиною зі страшенно спотвореним обличчям, у світі завжди будуть ті, хто його боїтиметься, ображатиме і сахатиметься. Але ми розуміємо, що

головне – повірити в себе, не пристосовуватися, не загубитися. До красивої, відкритої і щедрої душі тягнуться більше і частіше, ніж до красивого обличчя. Це ті цінності, які відстоює письменниця – краса всередині. Тому і не стається чуда, бо воно вже є. І це чудо звати Огест Пулмен.

Поява книг про булінг – крок до руйнування замкнутого кола проблеми, коли діти і дорослі не можуть зважитися на довірливий діалог. Такі книги можуть зацікавити вас захопливим сюжетом і водночас дати можливість уважніше придивитися до цієї проблеми. А головне – усвідомити всю серйозність можливих наслідків і свою відповідальність за них.

Книги, які пропонує бібліографічна пам'ятка, є хорошим профілактичним засобом від нерозуміння, самотності, від відчуття, що навколо одна лише фальш.

Читання «правильних книг» допоможе глянути на свої проблеми під іншим кутом. Тому книги, які ми вам пропонуємо, допоможуть одним стати добрішими, толерантнішими, а іншим – більш впевненими в собі.

Пам'ятка-бесіда для дітей
середнього та старшого шкільного віку

2020 рік

**ДРУЖИТИ, А НЕ БИТИ:
БУЛІНГ У ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ**

Видавець та виготовлювач:

Рівненська обласна бібліотека для дітей

33028, м. Рівне

вул. Симона Петлюри, 27

Тел. (0362) 623-423

<http://rdobd.com.ua/>

dtbiblioteka@gmail.com

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ

33028, м. Рівне

вул. Симона Петлюри, 27

тел. (0362) 623 – 423

<https://rdobd.com.ua/>

dtbiblioteka@gmail.com